

**АНТИБРИТАНСЬКИЙ РУХ У ЄГИПТІ НА СТОРІНКАХ
УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ ГАЛИЧНИНИ НА ПОЧАТКУ 1920-Х РР.**

Шукалович Анна Миколаївна

викладач суспільних дисциплін Педагогічного коледжу

Львівського національного університету імені Івана Франка

пошукувач кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн

Львівського національного університету імені Івана Франка

e-mail: herevets@gmail.com

Науковий керівник –

к. іст. наук, доц. А. М. Козицький

Світова спільнота протягом 2011 р. пильно слідкувала за революційними подіями в Єгипті, які призвели до відставки глави держави Хосні Мубарака і значно похитнули економіку країни. 2 червня 2012 р. кримінальний суд Каїру засудив экс-президента Мубарака та экс-міністра внутрішніх справ Хабіб аль-Адлі до пожиттєвого ув'язнення за співучасть у вбивстві демонстрантів у столиці навесні минулого року. 4 жовтня 2012 р. у національному інформаційному просторі України з'явилися повідомлення про звернення слідчого комітету Єгипту до генеральної прокуратури країни щодо перегляду справи экс-президента Хосні Мубарака у зв'язку з “упущенням” кримінального суду [9]. Голова комітету Мухаммед Іззат Шарбаш зазначив, що судді під час винесення вироку обмежилися “лише подіями, що відбувалися в центрі єгипетської столиці – на площі Тахрір, і поблизу поліцейської дільниці Каср-аль-Айні”, не розглянувши докладно аналогічні дії поліції проти протестувальників в інших районах Єгипту. За повідомленням єгипетських ЗМІ, касаційний суд Єгипту призначив засідання на 23 грудня для розгляду апеляції экс-президента країни Хосні Мубарака і колишнього глави МВС Хабіба аль-Адлі, які зараз відбувають довічний термін у в'язниці Тора під Каїром [8].

Вперше українська суспільність Галичини виявила інтерес до єгипетських революційних подій на початку 1920 р., про що свідчать окремі публікації україномовної преси Львова [5, 6, 10]. У той час серед представників галицьких українських громадських та політичних кіл, як і в західноєвропейській громадській думці [7, с. 73], панувало переконання, що у Єгипті “народ найбільш поступовий із сучасних арабських народів” [4]. Інакше кажучи, для українського інтелектуального середовища Галичини розглядали країну приналежною до східної цивілізації, тобто безпосереднім учасником всіх процесів в арабській Азії. Причини такого виокремлення єгиптян з-поміж інших арабів вочевидь слід шукати у тому, що вже у ХІХ ст. в Єгипті відбулася часткова модернізація суспільно-політичних відносин.

У публікації 5 лютого 1920 р. часопису “Громадська думка” зазначалося, що головними проблемами Великої Британії, які виникли через те, що вона править “мільонами поневолених народів”, окрім визвольних рухів в Індії та Ірландії, були й заворушення в Єгипті [2]. Таким чином, оскільки автор замітки провів аналогію між єгипетськими подіями та національно-визвольними рухами індійського та ірландського народів, тому, вважаємо, що антибританську боротьбу окремі представники української інтелігенції Галичини у перші роки після Першої світової війни також характеризували як національно-визвольну. Аналогічної думки притримується науковий співробітник Черчіль-коледжу Кембриджського університету П. Брендон, який зазначає у своїй праці, що післявоєнне повстання також стало каталізатором, котрий прискорив номінальну залежність [1, с. 420] Єгипту.

На сьогоднішній день не виявлено матеріалів початку 1920-х рр., окрім декількох хронікально-репортажних заміток в періодичному виданні “Громадська думка” [5, 6, 11], в яких було б викладено позицію представників різних політичних сил української громадськості Галичини щодо подій в Єгипті до часу проголошення Великою Британією країни незалежним королівством у 1922 р. [12]. Через це, припускаємо, вищезазначені твердження не викликали протесту у середовищі галицьких українців.

9 березня 1922 р. на шпальтах “Громадського вістника” було опубліковано першу українську аналітичну статтю в Галичині міжвоєнного періоду, в якій редакція виклала власне бачення британсько-єгипетських відносин [3]. Упадає у вічі, що автори публікації продовжували визнавати єгипетську проблему однією з найважливіших на 1922 р. для офіційного Лондона, хоча її коріння виводили з довоєнних часів. Безпосереднім поштовхом заворушень в Єгипті названо Першу світову війну. Зокрема, погіршення економічної ситуації в країні у перші міжвоєнні роки, підкреслювалось у тексті публікації, виступило однією з основних причин єгипетського повстання 1919-1920 рр. [3]. Сучасний український дослідник революції 2011 р. у Єгипті Н. Н. Юсеф серед причин масових акцій непокори в країні називає економічні чинники [13].

Представники галицької української інтелектуальної спільноти, що гуртувалась навколо часопису “Громадський вістник”, позитивно оцінювали присутність англійців у Єгипті – “міг бути сміло зачислений до ряду найбагатших і найбільш цвітучих країв світа”. Завдяки цьому адміністрація сформувала широку соціальну базу підтримки британської присутності – “населення було в переважній кількості” на боці Англії [3]. На наш погляд, твердження авторів статті, що невдоволеними англійською присутністю були тільки кола “єгипетської інтелігенції та свідомого міщанства”, які бачили економічний визиск з країни і усвідомлювали втрату власного авторитету та впливу серед населення не відповідають дійсності [3]. Таким чином, вбачаємо, що фінансове процвітання Єгипту під протекторатом Англії на 1922 р., чого не знало населення українських земель, перебуваючи під владою інших держав, стало своєрідними перешкодами об’єктивної оцінки єгипетського питання.

До політичних причин англо-єгипетського конфлікту на початку 1920-х рр. автор публікації відносив відсутність єдиного легального правителя у довоєнний час – “номінальний протекторат лежав в руках Туреччини, вищою адміністрацією керували Англійці, при чому край цей мав свого султана туземця, який стояв на чолі державного правління” – та усунення з державного управлінського апарату представників місцевої національної еліти [3]. У

кінцевому результату, підкреслено, “це все витворило згодом (*А. III. – після Першої світової війни*) невиносиму атмосферу і треба було лише нагоди, щоб наступила екскльозія” [3]. Британський дослідник П. Брендон підкреслює, що вибухова ситуація склалася в Єгипті вже на 1914 р. і англійці змушені були збільшити кількість військових підрозділів і встановили закони воєнного часу, щоб контролювати єгиптян. Однак, зазначає науковець, що саме вищезазначені заходи спричинили погіршення економічної ситуації, а додаткові повинності місцеве населення розцінило як політичні – відмову надати країні незалежність ще до Першої світової війни та порушення обіцянки не покладати на Єгипет жодних воєнних зобов’язань [1, с. 420]. Тобто, на початку 1920-х рр. українська громадськість Галичини виводила основні причини британсько-єгипетського конфлікту із економічного визиску Єгипту, що посилювало сепаратистські настрої місцевого населення.

Отже, на початку 20-х років ХХ ст. у на сторінках української преси Галичини спостерігаємо трансформацію поглядів представників українських громадсько-політичних кіл щодо єгипетської проблеми. Якщо у 1920 р. у невеликих за обсягом хронікально-репортажних замітках простежуємо прихильне ставлення галицьких українців до антибританського руху народів Єгипту, то з 1922 р. – пробританські настрої. Досить мало уваги приділено аналізу політичних причин антибританської боротьби через брак інформації, а основну увагу зосереджено на констатації очевидних заслуг британської адміністрації в економічній сфері. На наш погляд, дану тенденцію можна пояснити ходом українських визвольних змагань: у першому випадку боротьба за Українську державу ще тривала, а в другому – в окремих колах галицької української інтелігенції розпочався пошук взірців для створення нової програми державотворення, в якій одне з чільних місць займав зовнішній фактор, зокрема сподівались на підтримку Англії при вирішенні конфлікту з Польщею.

Окрім того, проникнення західноєвропейських ідей на теренах Східної Галичини спричинило специфіку української візії єгипетської проблеми – превалювала точка зору про необхідність британської присутності в Єгипті, як

в інтересах власне самої країни, так і як бастиону європейського перебування в цілому на Сході.

Список використаних джерел:

1. Брендон П. Упадок и разрушение Британской империи 1781-1997 / Пирс Брендон. – М.: АСТ: АСТ Москва, 2010. – 957 с.
2. За тиждень // Громадська думка. – 1920. – Ч. 30.– 5 лют. – С. 4
3. Єгипетське питання // Громадський вісник. – 1922. – Ч. 17. – 9 марта. – С. 3
4. М-р Богдан Галайчук. Англійські інтереси у Східній Африці // Діло. – 1935. – Ч. 318. – 28 листоп. – С. 2
5. Ріжні вісти. Автономія Єгипту // Громадська думка. – 1920. – Ч. 76. – 29 марта. – С.3
6. Ріжні вісти. Заворушення в Єгипті // Громадська думка. – 1920. – Ч.32. – 7 лют. – С.3
7. Саїд Е. Культура й імперіалізм / Едвард Саїд. – К.: Критика, 2007. – 608 с.
8. Слідчий комітет Єгипту зажадав переглянути вирок. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.novostimira.com.ua/novyny_30393.html
9. Справу Мубарака потрібно переглянути через “упущення”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: news.volyninfo.com/.../128980-spravu-mubaraka-potribno
- 10.Телеграми. Заворушення в Єгипті // Громадська думка. – 1920. – Ч. 20. – 24 січ. – С. 3;
- 11.Телеграми. Незалежність Єгипту // Громадський вісник. – 1922. – Ч. 3. –21 лютого. – С. 3
- 12.Юсеф Н. Н. Зміни в міжнародних економічних відносинах Єгипту після революції у травні 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/evd/2012_1/9.pdf